DISSERTATIO JURIDICA

DE

FRIGUSCULO

Von

Kalt-Sinniger Liebe/

Quam

PRÆSIDE

PETRO MULLERO,

U. J.D. & PROF. PUBL.

ad d. Mart.

IN JCTORUM AUDITORIO

publicè ventilandam proponit

JOHANN GEORG BREM/
Altenburg. Misnic.

JENÆ,
Typis PAULI EHRICHII. 1707.

WELLCOME
LIBRARY
INSTITUTE

I. N. J.

PROOEMIUM.

SIcut lignum rectum cum curvo aut curva duo inter ſeſe convenire nequeunt dicente Muſonio. Stob. *ſerm.* 78. ita non poſſunt alere concordiam diſcordes animi. Nunquam ſane à Plin. *l.* 8. *Ep.* 5. eam eſſet conſecutus laudem Macrinus, quod cum uxore vixerit annos 39. ſine jurgio, ſine offenſa, niſi omnem diſcordiæ occaſionem diſſipare ſedulò deſudaſſet. Jure igitur cum Horat. *l.* 1. *Od.* 13. eundem omnesque illos vocabimus

Felices ter & amplius,
quos irrupta tenet copula, nec malis
divulſus querimoniis
ſuprema citius ſolvit amor die.

Enimvero, ut nulla æſtas tam grata eſt tamque jucunda, quin & ſuos habeat nonnunquam imbres, nimbos, ſuas etiam procellas & turbines; ita vix ullum tranſigitur conjugium ſine omni planè friguſculo. Nam dicto Terent. *Eun.* 1. 1.

In amore hæc omnia inſunt vitia: injuriæ,
Suſpiciones, inimicitiæ, induciæ,
Bellum, Pax rurſum.

Hoc igitur, quia frequentiſſimum uſum habet, nullibi tamen hactenus ſpeciatim expoſitum vidi, pro tempore & viribus elaborare ſum aggreſſus. Imploro interim adſiſtentiam divinam, cujus ope auſpicor

CAPUT. I.
continens
DEFINITIONEM NOMINALEM ET REALEM.
Th. I.

Frigusculum unde dicatur.

UT Res felicius explicetur, placet *Nominis* præmittere *natales*. Quod Frigusculum debere vocabulo *Frigus* nemo ambigit: Præterquam enim, quod & frigus quandoque languorum in amando, dissenitunculam & offensionem significat, uti eodem utitur Sueton. *in Aug.* 66. hanc quoque istius reddit rationem Rævardus: quia existente frigusculo frigeret affectio conjugalis, rei familiaris cura; frigerent etiam mariti & uxoris officia, donec ad concordiam reverterentur.

Variè legitur.

Th. II. Variam videmus lectionem apud Authores. Alii quippe cum nostro Imperatore legunt Fribusculum. *l.*32. §.12. *de donat. inter Vir. & Uxor*, alii *fribolum*, Isid. *orig. l.* 9. *c.* 8. *n.* 40. *frivicu|um*, *frivusculum*, *friviusculum*, *frivolusculum*, *friunsculum*. vid. Non. *c.* 5. Barnab. Brison. *in Lex. Jur.* & Martin. *Lex. Philos.* Quorum etsi quisque suam habeat rationem derivationis, nobis tamen, eò quod rem satius videatur exprimere, cum Vossio *Etymol. ling. lat.* magis arridet *Frigusculum*.

Synon:

Th. III. Vocatur aliàs jurgium *in l.* 31. *ff. de Jur. dot.* ubi Gothof. notat divortii & jurgii differentiam. Non enim quodvis jurgium divortium facit; Divortio matrimonium esse desinit, at non jurgio. *l.* 27. *ff. de pact. dot.* ibi: *si liberis sublatis reversa est post jurgium per dissimulationem mulier.*

Datur etiam inter amicos.

Th. IV. Quod & levis amicorum dissensio sic exprimi possit, non negamus, præsertim quum vocabulo frigoris hoc modo Sueton. *l. cit.* usus fuerit, nec non sæpius Cicero & Fabius, testante Vossio. *l. cit.* Quia tamen sola *Lex* 32. §. 12. *de Donat. inter Vir & uxor.* Dissertationem hanc conscribere ansam dedit, lubuit hâc vice eam sequendo illud tantum tractare Frigusculum, quod in matrimoniô consummando æquè ac consummato accidere solet.

Th. V.

Th. V. Proinde tàm inter ſponſos exiſtit quàm Conjuges, per quos & illi intelligendi veniunt, qui vivunt in matrimoniô juris effectibus quibusdam deſtituto, quale eſt v. g. Matrimonium ad Morgenaticam ſeu Morgengabicam, ut vocat Grotius *l. 2. c. 7. §. 8. n. 3. de Jure B. & P.* & hoc modo deſcribi poteſt: quod ſit *Intermiſſio amoris inter Sponſos vel Conjuges debiti, ita tamen, ut propterea ſponſalia vel matrimonium reſcindi nequeat.* Differt ſecundum *majus* & *minus.*

Tam inter ſponſos quàm conjuges.

Deſcriptio.

CAPUT II.
tradens
FRIGUSCULUM INTER SPONSOS.
Th. I.

ID quod Saluſt. *in Jug. c. 27.* ait: *Tàm jurgiis trahi tempus, quàm gratia,* & ſponſi nonnunquam fateri coguntur; quippe tempus illud, quod eſt inter votum nuptiale & ejus conſummationem, eſt ſpatium, quod vacat inſidiis Diaboli, calumniis hominum, diſſidiis deſponſatorum, rumoribus & diffimationibus vulgi ex quibus tanquam ſcaturigine malorum, non poſſunt non exiſtere diligenter cavenda, diſſerente Carpzov. *Jurispr. Conſiſt. lib. 2. def. 132. n. 9.* Hinc paradoxum haud videbitur: amoris calorem nonnunquam ſequi friguſculum, & hujus onera ſuſtinere illos, qui eô nihil magis fugere ſatagant. Quàm variè autem hoc accidat, teſtatur quotidiana experientia.

Oritur inter Sponſos.

Th. II. Inprimis verò, ut præcipuarum cauſarum quasdam allegemus, lites inter ſponſos movent *Injuriæ,* quæ tamen vel privatim voluntaria oblivione, vel ſubſidio Magiſtratus ſunt conterendæ, nec ſufficiunt ad ſolvendum perfecta ſonſalia. Dedekenn. *in Append. Conſil. Theol. ad vol. 3. Sect. 13. num. 1.* Sed ſi graves fuerint, tenetur pars nocens juſſu Magiſtratus de non oſtendendo inpoſterum præſtare cautionem, ut idem monet *l. cit.* Unde judicare poſſumus, quod, quamvis inſigniter movoeat bilem, ſi quis ſponſorum ab alterius Parentibus verbis injuriosis

Ob injuriat.

riosis excipiatur, non magis tamen dirimi sponsalia quàm priori casu.

Qualem potestatem habeat sponsus in sponsam. Th. III. Inquirendum hâc occasione, *an & quatenus sponsus maritalem potestatem exercere possit?* Ex iis quidem, quæ communiter DD. ad tit. *de sponsal.* tradunt, videmus, voluisse quosdam sponsam transire in potestatem sponsi, modò sponsalia fuerint secuta: Quod etiam Juri Naturæ consentaneum esse censet Tiraquellus *ad Leg. Conn.1.* Quibus tamen tam facilè consentire non possumus, sed ante mutuam utriusque conjunctionem maritale imperium non nasci, verius esse putamus: ut proinde moribus nostris sponsus juribus marito competentibus uti frui haud possit. Quam sententiam communem esse Theolog. & JCtorum affirmat Bodinus *l. 1. de Republ. c. 3.* Interim tamen, quoniam Jure Civili de effectibus potestatis maritalis quibusdam participat sponsus. vid. *l. 15. §. 24. ff. de Injur. l. 13. §. 3. ad L. Jul. de adult.* ipsi aliqualem saltim potestatem in sponsam quodammodo concedimus.

Frigusçul. ob abusum potestatis. Th. IV. Hâc satis limitatâ potestate si vel minimùm abutitur sponsus, Frigusculo dabit occasionem, quare quousque extendenda sit? videndum. Consistit ea solum in *modestâ & mitti correctione*, si opus & forte morum aut alium defectum notabilem subesse intelligat, & sic ad quæstionem, *An possit uti verberibus?* omninò negativè respondendum est. Neque enim potest sponsam quis excipere minis aut injuriis, quam blanditiis ad nuptias allicere debet. vid. Carpz. *in Jurisprud. Consist. l. 2. def. 212. n. 4.*

Ob diurnam absentiam. Th. V. *Absentia* diurna itidem promovet remissionem debiti amoris, & quidem ea, quæ ob varias rationes suspecta videtur. Unde Qu. *Quamdiu sponsa absentem sponsum expectare teneatur, priusquam cum alio sponsalia celebrare possit?* Jure Civili, si nullum certum tempus præfinitum fuerit, & sponsus in eâdem degit provinciâ, per biennium expectandum erit, quô elapsô, iterum alii potest nubere. *l. 2. C. de sponsal.* Aliud dicentum, si extra Provin-

ciam

ciam vivit, tunc enim triennium requiritur, *l.2. C. de repud.* Si tamen sponsi justa & necessaria est absentia, etiam quadriennium vel longius adhuc tempus debet expectare *l.17. ff. de sponsal. l. 60. §. 4. de rit. nupt.* add Brunell. *de sponsal. Concl. 8. n. 3.* Covarruv. *part. 1. c. 5. in init. num. 7.* Quod si verò ob nimis diurnam sponsi absentiam nuptiæ secutæ non fuerint, quæritur, *An sponsalitiæ largitates ab ipso condici possint, si sponsa cum alio contraxerit matrimonium?* Non posse condici, si justa absentiæ causa in sponsö deficiat & illum per legitimum tempus expectaverit sponsa, hoc Resp. Juris: Ob es nun wol von aussen das Ansehen als wann N. beydes die arrhas, als auch was Sie sonst *ex largitate sponsalitia* von Ihm bekommen mit recht wiederfordern könte/ gleichwol hat N. oder die Seinigen an O. nichts zu fordern von Rechts wegen/ probat D. Tabor. *Relat. Argentor. 74. pag. 157.*

Th. VI. Minuit insuper veram affectionem, si sponsorum alter sentit, naturam alteri denegasse aptitudinem ad amicabilem & optatam conversationem. De comperta ab aliis inhabilitate & coeundi impotentiâ, quin sit causa repudii, non est dubitandum. Magnificus D. STRUV. *Synt. J. Civ. Exerc. 29. th. 14.* add Carpzov. *Jurisprud. Consist. l. 2. def. 200. & 201.* *An verò gravis anhelitus fœtor sufficiat ad concedendum repudium?* dubitari posset. Affirmat Mevius *Part. 4. decis. 43. n. 8.* add Diana *Resolut. Moral. Tom. 2. Tr. 6. resol. 15.* Quod verò, ut benè monet D. Stryck. *in Tr. de Sensibus D. 5. c. 2. n. 11. & 12.* intelligendum erit (1) si fœtor supervenerit (2) si sit gravis & molestus, qualis fortè describitur à Plaut. *in Merc. Act. 3. scen. 3.*

Obineptitudinem ad amicab. conversationem.

Jam plenus ætatis, animaque fœtida
Senex hircosus Tu osculere mulierem?
Utine adveniens vomitum excutias mulieri.

Et (3) ut originem habeat ex vitio corporis, & sanari remediis neutiquam possit, velut ille qui oritur ex oris illuvie. Interim laudandæ hoc casu essent sponsæ, si, quod de *Cnei Duellii* uxore legitur, hoc vitium omnibus innatum putarent viris, & sic tanquam commune & inevitabile

malum

malum patientiâ vincerent. Similiter dissolvi posse sponsalia ob supervenientem alterius *cœcitatem*, patet ex eo, quod habet D. Stryk. *loc. cit. c.* 2. *n.* 6.7. *an verò si alterum oculum saltim amiserit liceat resilire?* quæri potest. Quod tàm facilè non permittendum est, ob evidentem partialis & totalis oculorũ privationis & resultantis exinde deformitatis aut inhabilitatis diversitatem; nisi propterea matrimonium metuendum esset infelix: hôc enim casu ob quamlibet insignem deformitatem permittunt Dd. repudium. Carpz. *J. Pr. Consist. l.* 2. *tit.* 10. *def.* 181. *n.* 4. Cypræus *de sponsal. c.* 13. §. 67. 68.

Frigusc. ob non illatam dotem.

Th. VII. Videmus hàc Præsertim ætate *dotem* quæri non tàm in pudicitia, quàm aurô & argentô & nummis postponi virtutem: quod sane pariter non difficilem causam præbet amoris neglectui; imò, si sub conditione, ut certa summa inferatur, sponsalia contracta fuerint, conditione hâc non impleta, potest resilire sponsus, quamvis solum infortunium huic causam dederit, vid. D. Præses *in Tr. de Annul. Pronub. th.* 22. quod tamen non dicendum de illis, quæ copulâ sunt purificata. *c. per tuas ubi Gl. & DD. de Condit. appos.* Magnif. DN. Struv. *Ex.* 29. *th.* 5.

Frigusculũ excitant Proxenetæ.

Th. VIII. *Proxenetis* nonnunquam adscribendum est frigusculum, utpote quorum proprium est, receptâ pecuniâ, non minus ut pictores, ex Rana Dianam facere, ita ut sæpè formosam promittant, quæ est deformis & divitem prædicent, cum laboret inopiâ. Hinc etiam Limnæus in *Notit. Regn. Franc. l.* 2. *c.* 19. culpat Illustrium Personarum errorem, quod aliorum relationi, oculis aut pictoris penicillo in hoc passu nimium fidant. vid. D. Præses *in Præf. Dom. Illustr. c.* 2. *pos.* 3. Neque enim potest dissolvi matrimonium, si contrahens inductus fuerit tali errore, qui saltim versaturcirca qualitatem & fortunam. Wesemb. *de rit. nupt. n.* 8.

Mutuo dissensus non dissolvit

Th. IX. Perfectis sponsalibus ob frigusculum non habet locum *pœnitentia.* vid. Excellentiss. Juris Antecessor DN. D. Roth. *in Dissert. Inaug. de Pœnitentia & Vol. mutat.*

c. 9.

c. 9. adeò, ut nec mutuus dissensus diris devotionibus & execrationibus confirmatus ad dissolvendum sufficiat *l.* 8. *C. de repud. c.* 18. *&* 26. *X. de jurej.* Ridenda quoque est istorum opinio, qui remissione annuli pronubi aut arrharum dissolvi posse sponsalia autumant; cum hoc ita nequaquam fieri possit, sed potius pactis stare necesse habeant contrahentes. vid. D. PRÆSES *l. cit. th.* 29. Nec contrarium obtinet, quamvis alteruter sponsorum præter redditionem arrharum se occultaverit: nisi neglectis citationibus diversis sese malitiosum sponsæ desertorem declaraverit; tunc quippe innocenti publicâ authoritate permittitur aliud inire matrimonium. Dedekenn. *Consil. Theol. vol.* 3. *l.* 2. *sect.* 13. *n.* 7. Tantum de Frigusculo inter Sponsos. Plura huc facientia in cap. sequenti tractabuntur, quæ ob affinitatem peculiariter hic itidem explicare opus non fuit. *Sponsalia, ut nec remissio annuli pronubi.*

CAPUT III.

proponens

FRIGUSCULUM INTER CONJUGES.

Th. I.

EQuidem marito, de omni jure tàm divino quàm humano, potestas est in uxorem. Tiraquell. *leg. Conn. l.* ea tamen est exercenda amore & prudentia quod vult Apostolus *Eph.* 5. *v.* 25. *&* 28. *Petr.* 1. *epist.* 3. & amicum debet esse imperium Viri, quale ante lapsum in Paradiso fingit August. in *l.* 2. *ad Gen. c.* 27. dilectionis potiùs quam conditionis, neque cum uxore agendum est ut cum serva, sed ut cum socia. Arist. 8. *Ethic. c.* 10. *& seqq.* consideret quippe maritus, quòd ipse & uxor sint caro una; nemo autem carnem suam unquam odio habuit, sed nutrit & fovet eam, *Ephes.* 5. *vers.* 25. insuper etiam, quod uxor sit socia divini & humani juris. *l.* 1. *ff. de rit. nupt. l.* 4. *C. de crim. expil. hæred.* Quod si uxor dominetur & maritus vincatur, judicio Augustini in *Psalm.* 143. Pax perversa est; sin autem marito dominanti uxor subjiciatur, Pax *Potestas maritalis in quibus consistat.*

 recta.

recta. Hinc non debet consistere in vi aut metu, qui discutit amorem eumque facit frigefieri.

Permissa est marito correctio quædam uxoris. Th. II. Neque tamen semper debet maritus omnia verba sesamo, papavere ac violis vestire, sed obsequentem mulierem increpare, imò increpidare ei fas est, prout loquitur Mich. Havemann. *de jur. Connub. l. 3. tit. 8.* præsertim cum mulieres, uti ὁ δεῖνα dixit, molendinis similes sint, quibus æquè semper aliquid est, quod emendetur; Leges ergò atque Canones modicam castigationem marito concedunt, *arg. l. 5. §. fin. ff. ad L. Aquil. c. placuit 33. q. 4.* Tiraquell. *in l. Connub. num. 22.* Sed talem, quæ liberos homines decet, & quæ animum potius afficiat & commoveat, quàm corpus lædat. *arg. l. 1. C. de emend. propinqu. vid. dist. 44. per tot.*

Ignoscat quandoque uxori maritus. Th. III. Peccanti uxori, quantum fieri potest, nec forsitan delicti gravitas obstet, facilè ignoscat exemplo Socratis Laërt. *l. 2. c. 5.* Videntur enim uxorum delicta ex maritorum culpa sæpius venire. Sic haud abs re Gvazz. *de Civil. Conv. diss. 5.* inquit: Hinc sibi quis certò persuadeat, uxorum errores seu delicta maxima ex parte à maritorum culpa originem trahere: qui plus justo plenariam connubialium legem observantiam ab illis exigunt, quas tamen ipsi ne minimùm quidem observant, inveniuntur enim, qui etsi à DEI manu optatum adepti sunt uxoris consortium: eum tamen adversus illam cùm linguâ tùm manibus rigorem exercent, eoque utuntur imperiô, quod in servos & catenata mancipia solet usurpari: & si foris, dum sunt extra ædes, fortè offenduntur, tum domi in uxores id evomunt & pœnas de iis sumunt; erga alios quidem abjectos se gerentes, feroces verò & Leones erga uxores. Probe Gellius *l. 1.* vitium uxoris aut tollendum aut ferendum est: qui tollit commodiorem præstat; qui fert sese meliorem facit. Et Ovid. *l. 3. amor. El. 4.*

Desine, crede mihi, vitia irritare vetando:
Obsequio vinces aptius ipse tuo.

Vidi

Vidi ego nuper equum contra sua frena tenacem
Ore reluctanti fulminis ira modo:
Constitit, ut primùm concessas sensit habenas,
Frenaque in effusas laxa jacere jubas.

Th. IV. Hinc quæritur, *an marito liceat uxorem ex imbecillitate peccantem verberare?* Resp. Imperatores Theodosius & Valent. *in l. consens. 8. C. de repud.* quod verbera ingenuis aliena sint, & si mulier se à marito verberibus affectam probaverit, posse eam uti repudii auxilio, quod tamen in *Novell.* 117. *c.* 14. postea est correctum. Fatemur eum uxore indignum, qui, nescio quis, dixit: *An maritus possit uti verberibus.*

Nux, Asinus, Mulier, simili sunt lege ligati,
hæc tria nil faciunt rectè, si verbera cessent.

Neque tamen possumus negare in casu extremæ necessitatis, cum monita omnia sint frustranea, pro ratione peccati admissi, concessam esse potestatem marito, verberibus moderatis coercere uxorem. Tolet. *l.* 5. *Instr. Sacerd. c.* 2. *n.* 2. *pag.* 710. Ames *l.* 5. *Conscient. c.* 37. *q.* 5. *th.* 14. *p.* 357. Plura hanc quæst. illustrantia possunt videri apud Arnis. *de J. Conn c.* 7. *s.* 4. *n.* 5. §. 9. & Gvazz. *l. c. p. m.* 439. add. Grot. *de J. B. & P. l.* 2. *c.* 20. §. 7. *n.* 2. it. *l.* 3. *c.* 1. §. 4. *n.* 2. it. Carpz. *JPr. Consc. l.* 2. *def.* 212. *n.* 1.

Th. V. *An autem uxor propter alapam acceptam possit petere divortium?* benè distinguit D. Strykius *Dissert. de Alapa c.* 2. an culpa uxoris præcesserit, & ita non poterit; quia maritus tunc suo jure fuit usus ac nemini injuriam fecit, *l.* 13. §. 1. *ff. de injur.* Neque dici poterit uxor immoderatè verberata, quæ alapam est passa, Farinac. *q.* 143. *n.* 104. an verò uxoris nulla culpa præcesserit: tunc si maritus jure suo abutatur, meritò eôdem privandus erit, per reg. general. quod, quicunque abutitur jure suo, se reddat eò indignum. Ergò si maritus alapas citra causam sæpius reiteret, audienda erit, si divortium partiale seu separationem à thoro & mensâ petierit, & eò citius quidem, si alaparum tanta fuerit vis, ut & sanguinem elicuerit. Ubi tamen in fine addit: unam atque alteram alapam pa- *An ob alapam uxor petere possit divortium.*

tienti animô uxor feret, memor illius: melius esse mala pati, quàm facere. Multo magis autem ignoscet marito infligenti alapam uxor, quæ ignorante marito extra ædes noctu mansit vel Comœdiis interfuit. *Nov.* 117. *c.* 8. D. Stryk. *de Alapa. c.* 2. *th.* 2. *n.* 8. Correctio quædam ista facit ad virtutem, cum mulier casta vagando meretrix fieri possit, uti Poeta de *Levina* scribit, quæ cum antea castissima esset, domo tamen non contenta, sed nunc Lucrinum, nunc Avernum provecta, nunc Bajas, meretrix facta est:

Incidit in flammas juvenemque secuta relicto
conjuge, Penelope venit, abiit Helena.

Uxori an concedendum Imperium.

Th. VI. Imperiosæ mulieres ægrè subsunt potestati maritorum, unde rixæ, friguscula & quid non? Quid *si tamen sponsus astu amoris adactus, promiserit, & quidem juratò, se concessurum uxori suæ imperandi potestatem, an pactum istud servare teneatur*? Resp. pacta, quæ sunt contra jus divinum & bonos mores, etiamsi juramento sint confirmata, non sunt servanda. *l.* 7. §. 16. *l.* 38. *ff. de pact. c.* 18. *de jurej. c.* 13. *qu.* 3. nec ad ea, quæ cum legibus divinis, humanis & ipsa honestate pugnant, quis se obligare potest. Bodin. *l.* 1. *de Rep. c.* 3. Pactum autem de concedendo uxori Imperio contra *jus divinum* est, utpote quô marito expresse Imperium concessum legimus. Gen. 3. *v.* 16. *Epist. Paul. ad Eph.* 5. *v.* 22. *ad Coloss.* 3. *v.* 8. 1 *Petr.* 3. *v.* 1. *ad Corinth.* 11. *v.* 3. Contra *Jus Gentium*, quippe hôc maritus semper habitus fuit dominus uxoris. Gudelin. *l.* 1. *de jur. noviss. c.* 7. Item contra *Jus Civile*, hìc enim uxores maritos suos appellant dominos. *l.* 58. *pr. ff. de donat inter Vir. & Ux. l.* 88. § 2. *ff. de leg.* 2. *l.* 12. *C. qui potior. in pign.* Contra *Jus Canonicum* est, quo maritus caput uxoris constituitur. *c.* 15. *caus.* 33. *qu.* 5. & mulier disertè dicitur subjecta esse dominio viri, nullamque authoritatem habere. *can.* 17. *ibid.*

Uxor marito licet infer. Condit. obedire debet.

Th. VII. Nec est, quod uxor ortu illustris marito inferioris sortis potestatem maritalem exercenti indignetur, legitimo enim inito matrimonio, quicunque etiam sit,

ſit, huic poteſtati exercendæ idoneus meritò habetur, neque enim leges matrimonii inter illuſtrem & humilem diſtinguunt. vid. *l.* 1. *C. de dignit. l.* 10. *C. de nupt. l.* 8. *ff. de ſenator.* exempla vide apud Myler *iu Gamolog. cap.* 5.

Th. VIII. Ob *dotem* marito promiſſam nec ſolutam frigufcula oriuntur. Benè Gail. *l.* 2. *Obſ.* 87. *n.* 4. ait: Perniciosè peccant eâ in re quandoque ambitioſi parentes, qui in tractatu matrimonii aureos montes pollicentur, nuptiis verò ſubſecutis & celebratis parum aut nihil præſtare volunt. Hinc eſt, quod hujusmodi matrimonia plerunque ſint infauſta, perpetuis litibus & jurgiis plena atque funeſtos exitus habeant. *An autem Maritus ex cauſa non acceptæ dotis uxorem expellere aut eidem alimenta denegare poſſit, quæritur?* Et ita putant Gail. *d. obſ. n.* 2. Coler. *l.* 1. *de alim. c.* 10. *n.* 5. Schneidew. *ad §. fuerat J. de Action.* Mynſ. *Cent. obſ.* 64. & quod deceptis potius quàm decipientibus ſuccurrendum *l.* 1. *ff. de dol. mal.*. Humanior tamen & æquior videtur contraria ſententia. Quamvis enim dos pro oneribus matrimonii conſtituatur, illud tamen non propter dotem contrahitur, illaque cohabitatio non à dote, ſed ab ipſa lege naturali & divinâ & ex ipſo matrimonii contractu oritur; adde quod Chriſtus *Matth.* 5. omne divortiũ vocaverit illicitum extra cauſam fornicationis. vid. D. Meerbach. Diſſ. ſub Præſ. Magnif. D. Struv. *de jur. divort. c.* 5. *th.* 36. & ſi maritus gratis, vel propter Deum aut honeſtatem publicam, uxorem alere recuſet, amorem, opera conjugalia, puerperia, obſequia, officia & operas uxoris æſtimet, atque inde ad alimenta ſe obſtrictũ agnoſcat. Henn. Groſſ. *qu. Jur. decad.* 2. *qu.* 5. imo licet promiſſam dotem non ſolverit, talis tamen verè eſt manet, utique etiam jura uxoris habet *l. pen. pr. & l.* 1. *C. de repud.* Huic ſententiæ ſubſcribunt Franciſc. Hotom. *in tr. de dol. n.* 71. & 72. *per Nov.* 22. *c.* 7. *Nov.* 53. *c.* 6. *Novell.* 117. *c.* 3. Alber. Gent. *l.* 6. *c.* 5. Fachin. *l.* 3. *Controv.* 48. Beuſt. *de matrim. c.* 66. Sanchez. *de matr.* 9. *d.* 5. *n.* 17. Covarruv. *p.* 2. *c.* 7. *n.* 2. Hunn. ad Treutl. *vol.* 2. *diſp.* 7. *th.* 5. *qu.* 37. ubi ad contraria reſpon-

Dos non ſoluta movet friguſcul.

det, novissimè DN. Fabricius *in Repetit. Gail. l. 2. obs. 87.* Consil. Theol. Witteb. *part. 4. pag. 90.*

Ratione bonorum existunt jurgia.

Th. IX. Quandoque ratione *bonorum* inter conjuges lites crescunt, puta si tempore sponsaliorum ita conventum fuerit, ut futurus maritus certa bona, quæ sunt mulieri propria, utenda fruenda habeat, donec ad pinguiorem fortunam pervenerit, postmodum uxor ditiorem factum maritum asserat, nec probet, repetatque bonorum suorum administrationem, & si renuat maritus, uxor non debet divertere vel abesse, cum discedere non possit, nisi ob fornicationem. *c. uxor. caus. quod in omn. 32. qu. 7.* Elegans respons. vid. in Cons. Witteb. *P. 4. p. 54.* Pariter ex divisis bonorum dominiis & administrationibus solent subnasci discordiæ semina, fatente Scip. Gentil. *l. 1. de donat inter Vir. & Ux. c. 15. ad fin.*

It. ob denegationem debiti conjugalis.

Th. X. Inprimis etiam ex denegatione *Debiti conjugalis* oriuntur jurgia. Officium mariti inter alia est, præstare uxori debitum naturale, & maximum ac præcipuum fœminarum munus est, concipere aut tueri conceptum *l. quæritur 14. §. 1. ff. de ædilit. edict. l. 2. §. 1. C. de ind. viduit. toll.* nec enim ob aliud, ait Augustinus, fœmina nubit, quàm ut mater fiat, unde & matrimonium dictum Schönborn. *l. 1. Pol. c. 6.* neque uxor illud deneget marito: ita Catullus *in Epithal. Jul. & Tull.*

Nupta tu quoque, quæ tuus
vir petet, cave nè neges,
ne petitum aliunde eat.

Conjux conjugi debitum conjugale seriò ac rationabiliter petenti reddere tenetur, hæc enim obligatio pertinet ad bonum fidei conjugalis, secundum quam conjuges inter se conjugii usum præstare debent, teste Apost. 1. *Cor. 7.* uxori vir debitum reddat, similiter autem & uxor viro, idque sive expressè petatur, sive tacitè, ut cum uxor præ reverentia verbis expressis petere non audet, explicante S. Thom. *in 4. dist. 32. q. un. a. 2. qu. 1.* Navarr. *c. 16. n. 26.* & tradente P. Laymann. *Theol. Moral. l. 5. tr. 11. p. 3. c. 1. num. 1.*

Con-

Confessionarius interdum Conjuges de præstatione hujus debiti commonefacere debet. Levior autem est injuria, si Conjux Conjugem petentem precibus avertat, si id non ægrè nimis videatur laturus. Sanchez. *l. 9. Disp.* 2. *n.* 10. Laym. *l. cit. & ibid.* plura. Nimia tamen multiplicatio prolis ordinariè non excusat à redditione debiti Conjugalis, nisi accedat mutuum pactum. Id. *l. c. n.* 16. Licitè alias denegari poterit, si debitum reddituro grave salutis corporalis periculum timeatur. Ibid. *n.* 5. Idem licet Conjugi adultero denegare, *n.* 3. & 4. Quid *si verò Conjux leprosus fiat, an alter Conjux sanus omninò sit liberandus ab obligatione debiti præstandi?* Negat Laymann. *ibid. n.* 6. exceptis quibusdam casibus. Amplexum tamen connubialem partem sanam præstare non cogi, æqvum videtur Gothofredo ad Schneidew. *J. de Patr. potest. l.* 11. *C.* durum enim est, ut conjux sanus contagioso conjugalem amplexum reddere teneatur: nec licet malum facere, ut eveniant bona. Aliud dicendum in sano, si pertinax & omnimoda denegatio debiti sit, tunc enim separatio locum habet, uti responderunt Tubingenses ap. Besold. *Vol.* 3. *Cons.* 27. DNN. Theologos Jenenses *anno* 1668. pronunciasse refert D. Richter *Vol.* 2. *part.* 1. *Cons.* 26. Si ligatio ligularum das Nestel knüpffen / procurante Diabolo, minùs aptos fecit conjuges ad præstandum debitum, æquo ferendum est animo, nec propterea fieri potest separatio. vid. D. PRÆSES in *Ann. Pron. th. ult.*

Th. XI. Rixandi & irascendi ansam habere videtur maritus, si uxor *partum* non benè tuetur, causamque dat abortui. Quod fieri solet, vel per cincturam nimis strictam, ut Coriolani Neptis; vel per saltationem immodicam ut Curii triumphantis soror; vel per variorum ciborum injurgitationem, ut soror C. Divillii. Val. Max. *l.* 4. *c.* 6. Guevarr. *in Horol. Princ.* Schönb. *Polit. l.* 1. *c.* 8. *Ex negligentia partus surgit frigusculum.*

Th. XII. Nascunrur etiam sæpius jurgia propter *oscula* extraneo infixa, quoniam eadem ceu gladiatoriæ Veneris & libidinis antecœnia Taubm. *ad Plaut. Curc. Act.* 1. *sc.* 1. *Oscula extraneo fixa movent suspicionem.*

sc. 1. *v.* 5. inter ipsissima adulterii prooemia referuntur, DN. Hekel. *eleg. disc. philol. de Osculis c.* 6. & nihil dicente Petronio *Satyr. c.* 68. ad incendium gravius osculô, quia satiari nequit & spem dulcem suppeditat, imò ea quæ oscula non negat, nec tandem negat cætera. Gruter. *in Bibl. Exul. sub tit. Osculi.* Ut propterea velint JCtorum nonnulli mulierem, quæ aliquem præter maritum se deosculari passa est, dotem non secus ac propter commissum adulterium perdere. vid. D. Stryk. *Tr. de Jur. Sens. d.* 7. *c.* 5. *n.* 10. Habeat ergo conjux, quod irascatur, nisi mos regionis præbeat excusationem, uti Andr. Hereboord *Exerc. Eth.* 44. *th.* 4. judicat, apud Batavos hodiè in usu esse, advenientes osculari, illaque oscula innoxia esse, & absque libidinis titillatione, solius officii causa castè impigni posse; ut ibi locum habeat dictum Plauti *Curcul. Act.* 1. *sc.* 1.

Osculando quadam non fit impudicitior.

Add. D. PRÆSES *in Commentat. de Osculo Sancto. cap.* 8. *num.* 3. Multo magis caveat à *literis amatoriis*, quæ magnam suspicionem præbent: an & quatenus ad fœminam missæ, sint adulterii vel stupri indicium? vid. Bocer. *de quæst. & tort. p.* 271. Menoch. *l.* 5. *Præs.* 41. *n. ult.* Mascard. *de Probat. Vol.* 1. *Concl.* 64. *n.* 20.

Zelotypia obstat amori Conjug.

Th. XIII. Diffidentia fidei conjugalis seu *Zelotypia* summoperè disturbat amorẽ, & maximas movet lites. Supremus omnium fœminini sexus affectumm esse traditur à Scal. 3. *Poet.* 14. & inter mulierum proprias & peculiares animi perturbationes Zelotypiam reponit Plutarchus *lib. de tranqu. anim.* Honoris tamen, quem præstare debet uxor marito, sequela & pars est, ne ex levi causa suspiciones concipiat, vel se Zelotypiæ subjiciat. Præterquam enim, quod ea res occasionem præbet alienationis animorum, pericula etiam non levia inde nasci solent. Schönborn. *Polit. l.* 1. *c.* 6. Rex Arragoniæ Alphonsus dicere solebat, ita demum matrimonium tranquillè citraque querimonias exigi posse, si maritus surdus fiat, uxor cœca. Innuens, opinior, fœmineum genus obnoxium esse Zelotypiæ,

piæ, atque hinc oriri rixas & quærimonias: rursum maritis permolestum esse uxorum garrulitatem; qua molestia cariturus sit, si fiat surdus, nec illa vexabitur adulterii suspicione, si careat oculis. Manut. *in Apopht.*

Hoc quidem maximum: Nunquam oportet virum sapitem
nimis custodire uxorem in penetralibus domus.

Menander.

Dure vir, imposito teneræ custode puellæ,
Nil agis: ingenio quæque tuenda suo est:
Si qua metu dempto casta est, ea denique casta est,
quæ quia non liceat, non facit, illa facit.
Ut jam servâris benè corpus, adultera mens est:
ne custodiri, nî velit, ulla potest.
Nec mentem servare potes, licet omnia claudas,
omnibus exclusis intus adulter erit.
Cui peccare licet, peccat minus: ipsa potestas
Semina nequitiæ languidiora facit.

Ovid. *l.* 3. *Eleg.*

Th. XIV. Unde colligere licet, quanta incommoda & inimicitias *Polygamia*, si unquam permitteretur, secum latura sit. Nam ubi Zelotypia animos Cohabitantium transversum agit, & suspicio amicitiæ fœdus divellit, quid ibi expectes præter odia, dissidia, rixas & in apertam ruinam desituras insidias? Documenta nobis sint sanctorum Patrum matrimonia. Non prius enim conscenderat lectum Heri, Agar, quàm Zelotypia Saræ sese exerere ceperat, *Gen.*16. vid. Arnis. *de jure Connub. cap.* 4. *sect.* 3. *n.* 10. *& seqq. it. sect.* 4. *n.* 1. *&c.* *Polygamia generat frigusculum.*

Th. XV. *Secundæ nuptiæ,* præsertim si liberi ex diversis matrimoniis adsunt, sine jurgiis non solent esse, id quod exprimit Hieronymus: si evenerit, inquit, ut ex secundo marito habeas filios domesticos, oritur pugna intestinum prælium. Non licebit tibi amare liberos, nec æquis aspicere oculis, quos antea genuisti. Clam porriges cibos, invidebis mortuo, & nisi oderis filios, adhuc *Secundæ nuptiæ raro extra lites consistunt.*

eorum videberis amare patrem. Quod si vir ex priori uxore sobolem habens domum Te introduxerit, etiamsi clementissima fueris, omnes Comœdi & mimographi in novercam sævissimam reclamabunt. Si privignus languerit & condoluerit caput, infamaberis ut venefica; si non dederis cibos, crudelis &c. Vid. D. PRÆSES *in Præsid. Dom. Illustr. cap.* 4. *Pos.* 10. Omnium pessimum est, quod mutato concubitu Parentes plerumque à liberis primi matrimonii depraventur, Ambros. 6. *Hexametr.* & ex mente Euripidis: Cui non est satis unum novisse cubile, is omnem erga liberos deponit affectum. D. Hulder. Eiben. *de Tutel. fœmin. p.* 39.

Uxor ad secundas nuptius transiens deponat rationes prius tutelæ gestæ, ne litigia inter Conjuges oriantur.

Th. XVI. Sine collisione & jurgiis non erit matrimonium, si maritus viduam, quæ liberorum prioris matrimonii *tutelam* hactenus gesserat, nec ante nuptias posteriores consummatas reddiderat rationem, uxorem duxit, postmodum verò à liberis istis conveniatur; Expediti enim juris est *ex l. 6. C. in quibus caus. pign. vel hyp. & l. 2. C. quando mulier tutel. off. Nov. 22. c.* 40. quod quando mater tutelam gerit liberorum, & prius ad secundas nuptias convolat, quàm reddidit rationes reliquaque solvit, non tantùm ipsius, sed & novi mariti bona liberis tacitè esse obligata. Ratio juxta Brunnem. *ad dict. l. 6.* esse videtur, quia novus maritus omnis culpæ expers haud existimatur, qui viduam liberis ex gestione tutelæ obligatam in uxorem ducit, cum plerumque hoc tendat ad præjudicium liberorum, vid. Berlich. *P. 1. Conc. 67. n.* 82. vel potiùs, quod novæ nuptæ plerumque soleant non tantùm bona filiorum, sed etiam corpus & vitam novis maritis addicere, rescribente Imperat. Constantin. *in l. 22. C. de admin. tut.* D. Lauterbach *Dissert. de tacit. pign. th.* 38. Hahn. ad Wesemb. *ff. in quibus caus. pign. n.* 1. Franzk. *tit. de pign. n.* 35. Steph. Fagundez *de J. & J. l. 7. c. 4. n.* 6. Unde Baldus ad eandem legem monet, cavere sibi debere eum, qui viduam in uxorem ducit, ne alieno periculo se exponat.

Th. XVII. *Prodiga mariti vita* generat frigusculum. Isto enim ad incitas redactô mulier egere necesse habet. Hinc constante matrimoniô à muliere dos eô casu repetitur. *l.* 29. §. 30. *C. de Jur. Dot. l.* 24. *ff. solut. matr.* cum dotium causa semper & ubique sit favorabilis, & expediat Reipublicæ dotes mulieribus conservari. *l.* 1. *ff. sol. matr.* Ideò Legislatores remedia concesserunt mulieribus, ut dos salva esse possit. vid. Andr. Rauchbar. *P.* 1. *qu.* 33. Probanda tamen est objecta mariti paupertas. Carpz. *P.* 2. *c.* 24. *def.* 11. atque ita Lipsiæ judicatum esse refert. *n.* 5. add. Mævius *ad Jus Lubecens. l.* 1. *tit.* 5. *ad* 7. Gail. *l.* 2. *Obs.* 53. *Prodigi mariti Vita est causa frigusculi.*

Th. XVIII. Friget omninò amor, si more Cricetorum Conjux alteri res *furtivâ* aufert manu. Cùm enim illi junctis operis necessariam annonam in hyemem congestam subterraneis apothecis reconderint, mas fœmellam domo ejicit & à præsepibus arcet. Illa dolum dolo ulciscitur, perque occultos cuniculos subrepens horrea perfidi mariti compilat, donec in gratiam redeant. Hinc proverbium in ejusmodi Conjuges: Ein ungetreuer Hamster. Ursin. Acerr. *pag.* 165. Similter & viri faciunt uxori pecuniam furtim auferentes vel extorquentes, ut gulæ inserviant, & quoniam sibi ita per fœminas victum quærere satagunt, mores Zingarorum videntur imitari. Camerar. *Hor. subcis. Cent.* 1. *cap.* 17. *It. amotio rerum clandestina.*

Th. XIX. Cavendum marito. ne author frigusculi fiat evomendô *Injurias* adversus mulierem, quæ inde ad iram commovetur. Quem enim fugit iracundia mulierum, quâ præcipites feruntur in ferrum in necem tam suam quam suorum, prout canit Juvenal. *in calce satyr.* 6. *Sicut & Injuriæ.*

------ quoties facit ira nocentem
hunc sexum, rabie jecur incendente feruntur
præcipites: ut saxa jugis abrupta, quibus mons
subtrahitur, clivoque latus pendente recedit.

Ut non immeritò Seneca muliebre dixerit in ira furere, *l.* 1. *de Clem.* iramque vitium esse muliebre, *in lib. de ira*, & Chrysost. *in Homil. de decollat. Div. Johannis*, mulierem, si injuriam patiatur, insanire

It. Delictum commissum, & celatum.

Th. XX. Ob *delictum commissum* oriuntur dissidia, neque tamen propterea semper matrimonium dirimi potest, imò Conjux propter indissolubilem vitæ consuetudinem tenetur Conjugem ob ejusmodi crimen deportatum sequi, nisi necessitate quadam domi detineatur *c. 2. X. de divort.* vid. Præjudic. in delictô furti ap. Carpzov. *l. 2. def.* 203. Similiter frigusculum oritur si ante consummatum matrimonium fuerit *celatum delictum* commissum, tunc Conjugum alter alteri irasci solet. *Num autem stante matrimoniô Conjux occultum matrimonii impedimentum alteri detegere teneatur?* Resp. quòd non, quia exinde plerumque plura & deteriora mala nascuntur, neque solet esse spes futuræ utilitatis. Azor. *lib. 2. Inst. Moral. c. 19. qu. 4.* *Benè an malè faciant uxores de impudicitia ab aliis appellatæ, si maritis hoc indicaverint?* lege Guazz. *de Civ. Convers. Diss. 5.* dicentem: Ejusmodi fœminas plerumque reprehendi, cum mali id sequantur effectus. Etsi enim bonus videatur esse affectus, fidei suæ signum dare, & mariti animum quietum ac tranquillum reddere; Effectus tamen ille est malus solicitat quippe maritus & eidem dubitandi occasionem suppeditat, ne hunc relevando amorem alium occultet.

Mutatio Religionis frigusculum gignit.

Th. XXI. Mutatio *religionis*, quæ fit constante matrimonio, plerumq; mutat animos, siquidē nec animorum; ubi non est animarum, unio. Ob hæresin tamen tam præcedentem quàm supervenientem matrimonium dissolvi nequit, quia hæresis cum matrimonii substantialibus non pugnat. D. Gerhard. *de Conjug.* §. 668. & ita Lipsiæ in Consist. *anno* 1642. responsum est, weil nach bewehrter Theologorum und Consistoriorum Meinung die Veränderung der Religion die Ehe nicht trennet/ so seyd ihr auf eine Desertion zu klagen nicht befugt. Dn. Meerbach. *Diss. Inaug. de jure divort.* sub. Præs. Magnif. D. Struvii habita *cap. 5. th. 4.*

Similiter & alterius conjugis senium

Th. XXII. Friget utplurimum amor *Juvenculæ* erga *Senem.* Talia conjugia vel maximè infelicia sunt. Jun. *part. 2. qu. Posit. 29.* quoniam amicitiam nihil connectit nisi

nisi æqualitas. Boet. 1. *d. Mus. c.* 1. perpetua verò, ut ætatum ita morum inæqualitas distrahit vetulas à juvenibus Ubi igitur constans amor non conglutinat animos, sed lites & disparia studia distrahunt, quid illic emolumenti speres? Arnis. *d. jur. Conn. c.* 2. *sect.* 4. *n.* 30.

Propter opes teneram vendit quicunque juvencam
mercatur lites & sine fine dolos.
Nulla quies illud recreat, pax nulla fovebit,
semper habet rixas, pax ibi nulla frequens.

Cas. 1. *Oec. c.* 4. *q.* 3. vid. Manut. *l.* 8. *Epist.* 3. D. PRÆSES *in Præsid. Dom. Illustr. c.* 4. *Posit.* 2. ubi Qu. *an seni iterandæ sint nuptiæ?* & negativa ferè concluditur sententia; vivis enim maritis viduæ evadunt & probè norunt, quæ id expertæ sunt, quam amarus sit juveni mulierculæ maritus senex & effœtus, cujus ætas frigida est & sicca; ac proinde ad matrimonium inepta. Conf. Guazz. *d. l. diss.* 5. Elegans responsum *Maximiliani I. Imper.* cum ipsi consuleretur ut senex Annam Ladislai Regis Ungar. filiam duceret. vid. ap. Zinkgraff. 77.

Th. XXIII. Inter Conjuges, qui *pulchritudine* & forma potius illecti fidem matrimonii promiserunt, hoc consummatô, si probitatem & animi dotes abesse intelligant, multiplices oriri lites experientia stultorum magistra testatur. Quid enim est speciosa mulier? sepulchrum dealbatum nisi fuerit sobria, casta, pudica. Pulchritudo scilicet sine his virtutibus est præcipitium patens, venenum inspicientibus compositum. Chrysostom. *super Psalm.* 50. *Pulchritudo matrimonium facit rixarum plenum.*

Th. XXIV. Notabilis *deformitas* haud rarò remissum reddit amorem, imò fenestram aperit adulteriis; nam ut ait Ausonius: *Deformitas unanimitatem Conjug. dissipat.*

Deformis uxor cui sit, ancilla elegans,
Uxorem habere, subigere Ancillam velit.

Optimè ergo *Antisthenes* adolescenti consulenti cujusmodi uxorem ducere expediret? Resp. si formosam duxeris, habe-

habebis communem, sin deformem, habebis pœnam. Suasit ergo ducendam esse uxorem, quæ nec fastidium viro moveret, ob deformitatem, nec ob insignem formam peteretur ab adulteris. Hoc dictum Bianti tribuit Gellius, sed Antistheni Laert. *l. 6. c 1.*

It. Ignobilitas. Th. XXV. *Ignobilis* si nupserit *Nobili*, sæpius experitur à Conjuge se despici, quod inferioris sit conditionis, dum enim altera pars progeniem & stemma suum totâ die exaltat, altera ad iracundiam accenditur; hinc contentiones inter Conjuges exoriuntur, quæ nunquam sortiuntur finem Guazz. *d. Civ. Conv. Diss.* 5. Experta id fuit *Anna* Pauli Hunovii Palatini Belsensis filia quæ à *Boleslao* Mazoviorum Duce prorsus repudiata, tanquam non ex satis superbo locô orta Cromer. *l.* 28.

Nec minus paupertas. Th. XXVI. Uxor præsertim benè dotata Marito *paupertatem* acerbè objiciendô eumque propterea ludibrio habendô, parat injurias & frigusculum. *Chilon* dicere solebat uxorem humilem modico apparatu ducendam esse, ne pro Conjuge dominam in domum accersat, sat enim dotata venit puella, quæ pudicitiam & honestos mores secum affert. Hodie in proverbium fere abiit: Philosophos & viros doctos plerunque imperiosis mulctari mulieribus. Tiraquell. *de retract. convent. ad fin.* D. PRÆSES *de Annulo Pronub. th.* 22. *n.* 5. Quæritur: *Num uxor teneatur alere maritum, si ipse non habeat, unde se alere & sustentare possit?* quod *affirm.* cum nihil tàm humanum sit, quàm fortuitis casibus prosperis vel adversis Conjugis participem fieri alterum Conjugem. *l.* 22. *§.* 7. *solut. matr.* Wesemb. *Consil.* 43. *n.* 148. Carpz. *JPr. For. p.* 3. *c.* 25. *d.* 7. quo casu maritus etiam de bonis paraphernalibus alendus est. Klock. *Vol.* 2. *Cons.* 70. *n.* 93.

Abusus vestim. & ornatus lites producit. Th. XXVII. *Abusus vestimentorum & ornatus* uxorum *nimius* non potest non interdum displicere maritis & frigusculum excitare. Quamvis maritus, qui ad omnia onera & incommoda matrimonii tenetur Klock. *Vol.* 3. *Concl.*

118. *n.*

118. *n.* 18. etiam vestes pretiosas, secundum personarum dignitatem, suppeditare obstrictus est. Angel. *in decret.* 15 *C. ex quib. caus. infam. irrog.* Aretin. *in* §. *fuerat.* 29. *circ. fin. J. de Action.* & fœminæ personis clarissimis nuptæ corruscant radiis maritorum. *l.* 8. *ff. de senat. l.* 13. *C. de dignit. lib.* 12. hoc est, jure vestiendi cum indulgentiori etiam ornatu utuntur, quoniam duo sunt in carne unâ. *c. debitum X. de bigam.* Magnif. D. STRUV. *Dissert. de eo quod just. circ. Vestit. sect.* 2. *th.* 12. Fœminarum tamen cordibus memoriale istud infixum sit, ut modestiam in ornamentis adhibentes maritis potius placere studeant, quàm ad Zelotypiam eos provocare, aut etiam in causa esse, ut vanæ & leves æstimentur. Guazz. *l. cit.*

Th. XXVIII. Friget quandoque amor, quando Conjux *morbô contagioso & incurabili* decumbit. Nequaquam tamen propter tales morbos faciendum est divortium nec deserendus ægrotans. *c.* 1. & 2. *de conjug. lepros. c. hi qui* 25. *caus.* 32. *qu.* 7. Beza *tr. de divort. p.* 97. Schneidew. *ad tit. de J. de nupt.* Beust. *tr. de matrim. c.* 11. quamvis aliud sentiat Sarcirius *in lib. de caus. matrim.* 189. & 230. qui tamen teste B. D. Schröterô *in Diss. de eo quod just. in punct. malit. desert. th.* 14. suæ sententiæ paucos hactenus invenit patronos

Ob morbum contagios. friget amor.

Th. XXIX. Conjugis *Absentia* vero obest conjugali amori Ovid. *l.* 2. *de art. amand.*

Remittit amor ob absentiam.

Si mora tuta brevis, lentescunt tempore curæ,
vanescitque absens, & novus intrat amor.

Et ap. eundem Poetam *Dejanira* se viduam esse profitetur quoniam nullas ex marito Hercule oblectationes referebat, cum fere semper longius abesset:

Vir mihi semper ab est, & conjuge notior hostes,
monstraque terribiles persequiturque feras.
Ipsa domo viduâ votis operosa pudicis
Torqueor, infesto ne vir ab hoste cadat.

Duplex

Duplex autem eſt mariti abſentia, alia *Neceſſaria & Probabilis*, Salicet. *in l. 2. n. 1. C. de ſponſal.* alia *malitioſa*. Beuſt. *de matr. part. 2. c. 24.* Datur etiam *media* quædam, quæ appelari poſſit *temeraria*, quando maritus ex petulantia quadam gulæ ergò plus juſto abeſt, vel uxor minus curioſa in re domeſtica, colloquiis familiarium nimis indulget per aliquot forſitan hebdomadas absque cauſa legitima domum mariti quaſi fugitet. *Quoad primam* uxor non habet quò remittat amorem, *Nov. 117. c. 11.* *Secundam* quod attinet, ut quis pro deſertore haberi poſſit, illud probari debet, & proceſſus deſertionis ad diſſolvendum matrimonii vinculum à magiſtratu concedi poteſt. Magnif. D. STRUV. *Exerc. 26. th. 54. & Ex. 30. th. 44.* *Quamdiu conjux conjugem abſentem præſtoletur?* vid. Carpz. *JCr. Eccl l. 3. d. 5. n. 11. & ſeq.* *Tertia abſentia* moribus corrigenda eſt. Nihilô enim minus bona œconoma ſurgit mane, & laborabit, quæret lanam & linum, & quæ reliqua verba ſunt Salomonis. *Prov. 31. v. 10. & ſeqq.*

Matrimon. coactum jurgiis abundat.

Th. XXX. Coactum matrimonium ſolent etiam comitari friguſculum, rixæ perpetuæ & ſcandala publica, Sanchez. *l. 2. diſp. 13. n. 4.* Dantur adhuc plures cauſæ quæ movent friguſculum in amore conjugali, v. g. ſi Parentes unius Conjugis ſocro vel nurui invideant & vice verſâ; vel quando uxor contumeliis ab extraneo afficitur, neque illas vindicat maritus; vel quando Conjuges ſeparatis dormiunt lectis; vel ſi diſſentiant circa educationem liberorum, præſertim cum matrum indulgentia corrumpat liberos. Et quis omnes ordine poterit narrare? Pergimus brevitatis ſtudio ad

CAPUT

CAPUT IV.
complectens
FRIGUSCULI CONCOMITANTIA.

Th. I.

JUre equidem civili, dissensu & intercedente forsan offensione quadam possunt sponsalia dissolvi. *l. 1. C. de sponsal.* verbis modo solennibus: *Conditione tua non utor. l. 2. §. 2. ff. de divort.* juxta expressis, eam forte ob causam, quod sicut solô consensu ineantur sponsalia *l. 4. ff. de sponsal.* ita & dissensu possint dirimi, dum tam naturale nihil, quàm eô genere quidque dissolvere, quo colligatum est. *l. 35. & 153. de R. J. Nov. 140. c. 1.* Menoch. *de Præsumt. l. 3. præs. 1. n. 26.* Nec dissentit Pontifex *in c. 2. X. de spons.* si se ad invicem admittere noluerint, ne forte deterius inde contingat, ut talem scilicet ducat, quam odio habet, videtur quod ad instar eorum, qui societatem contrahunt & postea sibi remittunt, hoc possit in patientia tolerari. Quod tamen apud Nostrates non permitti, nec ob quamvis causam publica sponsalia annullari posse testatur Carpz. *JPr. Consist. l. 2. def. 173. n. 5.*

Sponsalia an possint dissolvi ob mutuum dissensum?

Th. II. Ex quo fluit quod sponsalia publica & perfecta frigusculum non valeat dissipare, quod etiam Carpz. *d. l. def. 176. n. 6.* exprimit: quid si levissimis de rebus inter sese altercari cœperint personæ desponsatæ & unum aliquod verbum litem concitaverit? Non certè æquum est malitiæ huic indulgeri & oppidò sponsalia dissolvi, sed Judici incumbit operam dare ut in gratiam redeant, si tamen forte hoc dissidium videretur præcedere infelix matrimonium, permittendum esset repudium. D. Gerhard *de Conjug. §. 160.* Similiter hoc posse indulgeri in sponsalibus de futuro, nullum est dubium: si scilicet eâ nituntur conditione, nisi quid intervenerit, quod datis promissis obstet, tunc enim non inducunt obligationem aut nexum tàm firmum ac indissolubilem, quò minus valeant pœnitere contrahentes. D. Gerhard *L. de Conjug. §. 164.* Cypr. *de*

Friguscul. non rescindit sponsalia publica.

 spons.

ſponſ. c. 13. §. 12. tametſi melius omninò faciant ſponſi imprimis, ſi prima virginum disſidia ad tempus ferre diſcant, hoc enim qui non faciunt idem agunt authore Plutarcho, quod ii, qui offenſi labruſcis, uvas maturas aliis relinquunt.

Olim friguſculo orto permiſſum fuit divortium.

Th. III. Sæpius olim friguſculi inter Conjuges fuiſſe Comitem divortium hinc inde legimus. Si credimus Seldeno *l.* 5. *c.* 7. *de Jur. Nat. & Gent. ſec. diſc. Ebræor.* pro lubitu conceſſum fuit *Jure Noachidarum,* citra omnem cauſam matrimonia diſtrahere, adeò ut inſtar ſociorum contractus haberentur, & eousque durarent, dum permanerent in eodem conſenſu & renunciare non placuerit *Tempore Moſaico* per modum diſpenſationis DEUM toleraſſe divortium etiam ob levem cauſam, videre eſt Deut. 24. *v.* 1. ne deterius quid inde oriretur. Sanchez. *l.* 10. *d.* 1. *fol.* 328. quin, quod tamen S. Script. non congruum eſt, præcepta fuiſſe hoc caſu divortia putarunt Judæi. Oſiander. *ad Grotium p.* 376. De *Græcis* idem teſtatur Scaliger *ad Euſeb. num.* 215. Cypr. *de ſponſal. c.* 13. §. 7. Neque *Romani* in hoc paſſu fuere, difficiles: Nam non ſolùm ob graves cauſas ſed & minima friguſcula indulta divortia fuere, quoniam, uti conqueritur Imperator in præfat. *Nov.* 140. alia ratione pax inter Conjuges conciliari non potuit, vel ſecund. Plutarch. *in Æmil.* quod Romani neque moniti receſſerint ab inimicitia, neque abſtinuerint, licet minis ab odio territi, & ſic pax nulla invenienda fuerit, ſed magis per levia friguſcula majora orta inter Conjuges disſidia. Frequentiam divortiorum apud Roman. etiam temporibus ſequentibus innuit Tertull. *Apolog. c.* 6. hiſce verbis: Repudium jam & votum eſt & quaſi matrimonii fructus. *Ceilonenſibus* adhùc levior ſufficit cauſa ad diſtrahendum matrimonium: Plantant nimirum arborem & ſibi invicem tradunt veſtem, quâ contrita, ſi nullos jam fert fructus arbor, ſtatim divertunt & ſic pacta tollunt. J. J. Saar. *Itiner. p.* 56. De *Turcis* dicitur quod aliquoties inter illos liceat dare repudium uxori, ob levisſima friguſcula, ſi verò

rò tertiâ vice datum fuerit vel modo ſemel ex iracundia dictum: Uşkala! (quod idem ſignificat ac repudium ter renuncio,) prius hiſce non fas eſt iterum coire, quàm à ſacerdote tertius quidam adductus cum muliere concubuerit & deinde iterum ab hâc fuerit ſolutus, qui mediator ſuum inſuper accipit honorarium.) Hac ſolennitate uſus aliquando fuit *Solymannus*; cum verò tertius ille requiſitus uxori magis placeret quàm ipſe Imperator, hæc cum iſto fugam conſcivit, nec unquam priori marito iterùm cohabitare in mentem duxit.

Th. IV. Quemadmodum autem hominibus indignum videtur, tam grave negotium parvi pendere & ob minima friguſcula illud dirimere, quod ſolus Matrimonii Author DEUS diſſolvere ſibi reſervavit. *Matth.* 19. *v.* 6. Sic & non ſolùm ſub Chriſtianis ſtatim Imperatoribus, liberior quondam repudiandi licentia paulatim reſtricta fuit. vid. Selden. *Uxor. Ebr. l.* 3. *à c.* 18. *usque* 31. *l.* 8. *C. de repud.* id quod repetitum & exactius traditum à Juſtiniano. *Nov.* 22. *c.* 15. & *Nov.* 117. *c.* 8. 9. 10. Sed & hodie in noſtris terris non niſi graviſſimis de cauſis divortium conceditur. vid. Magnif. D. STRUV. *Exerc.* 30. *th.* 40. & *ſeq.* Carpz. *Jurisprud. Conſiſt. l.* 2. *tit.* 11. Et quamvis mitior adhuc ſit ſeparatio quoad thorum & menſam, nihilominus tamen ad eam permittendam hodie haud ſufficit quodvis friguſculum. Beuſt. *de matrim. c.* 9. *Hodie non permittitur*

Th. V. *Quid ergo hodiè operatur?* Sponſos quod attinet, nullum inter eos dari puto friguſculum, quod amoris affectusque calorem non temperet, propenſionem minuat, & debitam reverentiam, humanitatem, blanditiasque, (quarum ope potiſſimum mentes ſponſorum conſolidantur,) faciat jacturam pati, ut vix ita *Agathoni* Poetæ aſſentiri poſſimus, qui jucundiſſimum amantibus eſſe asſerit, ſi ex contentione & litibus cum amaſiis in gratiam redeant, ſanè, *inquit*, mihi videtur nihil illis delectabilius accidere, hâc voluptate perſæpe fruimur frequenter litigando, gaudium enim capimus, ſi conrinuam contentio- *Friguſculum quid hodie operetur? inter ſponſos*

nem dissolvamus & conciliemus; si verò æqualiter & consueto more semper ageremus, non experiremur dissidium. Ælian. *l. 2. de var. hist.* Quicquid enim sit, rarissimæ erunt aves, quæ hoc modo amorem indagare aut experiri gaudent. *An verà ob frigusculum inter sponsos sponsalitiæ largitates repeti possint?* Negativa Responsio ex iis formari poterit, quæ supra dicta *cap. 2.*

Inter Conjuges.

Th. VI. Frigusculum inter Conjuges pedatim sequuntur varia incommoda, ut enim omnes res, ita & hæc societas, concordia crescit, discordiâ dilabitur. Salust. Jug. *c. 10.* Vacillat sanè amor conjugalis, & ut corpus ægrotat ægrotante capite, sic res familiares subjacent, ortô inter Conjuges dissidiô. Conjugum enim dissensio est totius domus perturbatio. Auguft. *in Psalm. 33.* Quamvis etiam redeant in gratiam, semper tamen aliqualis hæret memoria, unde etiam *Aristo* cuidam interroganti respondit: Nihil citius senescere gratiâ & nihil tàm tardè quam injuriam. Quâ igitur si alteruter conjugum affectus est, fit ut manente ejus memoriâ non ubique possit dissimulari animus, ita ut majus malum sensim succrescat & cum eô interitus familiæ. Hinc ex mente Guazzii *de Civ. Conv. Diss. 5.* adeò mirum non est, si dolore & indignatione victa uxor, Diabolos in defensionem vocet & auxilium, & eodem momento homines lascivi occasionem capiant ipsam tentandi & bene de ea sperandi; quo fit, ut ipsa promtè se ad omne id accingat, quod & ira & desperatio ipsi persuadent. Uxores inquit Tiraquell. *in 8. l. Connub. Gl. 1. part. 6.* quò de maritis sumant vindictam, verendum est, ne alienis viris se substernant.

An mulier durante frigusculo necesse habeat obedire marito?

Th. VII. Offert sese nobis Qu. *An mulier nihilominus Viro præstare debeat observantiam & conjugalem amorem durante frigusculô, cui ille causam dedit?* Quod, tametsi viri non sint laudandi, qui (verbis utar *Barlæi*) uxori non nisi rogati respondent, qui museis se abscondunt ut cochleæ testis, qui intempesta nocte atramentum bibere malunt, quàm cum tenera conjuge διαλέγεσθαι; multò minus illi

qui

qui verbis verberib9 aut quocunq; modo frigusculum pariunt, propterea tamen uxoribus non licet, suum marito denegare officium, id enim facientes talibus virorum moribus offensæ, perinde faciunt ex mente *Plutarchi*, ac si quis ictus ab apibus mel relinquere vellet; sed potius reverentia & amore eum prosequatur, donec vincat, præsertim cum frustra amorem poscat ille, qui ipse non affert, sicut frustra ad accendendum facem admovet, quæ ipsa non est accensa, ut loquitur *Lipsius*. De mulieribus *Moscoviticis* vulgò dicitur æstimare illas maritorum amorem ex plagarum multitudine Horn. *in Orb. Polit. pag.* 37. quod licet cum aliis magis fabulã crediderim, vid. Zeitlebens Europa *pag.* 216. propterea tamen laudari merentur, quod uti ex relatione scriptorum fide dignorum constat, castigatæ verberibus non minori amore aut minus fideli affectione amplectantur viros, quàm aliàs solent: norunt scilicet facilius perferre adversa, quia maritorum conversationis & vitæ liberioris sese faciunt participes. Illos enim œnopolia ineuntes, quasi domum essent ducturæ, statim sequuntur, colaphos interim, si qui impinguntur, patienter ferentes, modò gulæ satisfieri sentiant, in quo nimirum nec ipsis maritis sunt inferiores; sæpè etiam accidit ut quævis suo marito sopito ebrietate insideat, poculis tamdiu inter se certantes, donec itidem somnô occupatæ solum petant & sic unà cum maritis sobrietati restituantur. Quoad primũ ergo, constantiam, nempe amoris, non verò reprehendendum hocce vitium aliis uxoribus poterunt esse exemplar; ut scilicet ob frigiscula nihil amoris remitti sinant, sed vel humanitate tollant lites, vel si graviores fuerint, quàm quod perferre aut privatim conciliari possent, ope Judicis huic malo quærant remedium.

Th. VII. Quæritur porro, *an pendente frigusculo maritus alimenta uxori præstare teneatur?* ubi distinguendum, an maritus, an uxor causam præbuerit. Etenim si ille atrocitate sua in culpa fuerit, non potest liberari à præstandis uxori alimentis, quò facit præjudicium quod in casu separatio- *An tunc debeat alere uxorem maritus?*

rationis quoad thorum & mensam allegavit Carpz. *JPr. Eccles. l. 2. def.* 213. Si verò uxor culpâ suâ abesset, alimenta à viro petere non potest, Beust. *de Jur. Conn. part. 2. c. 9. sub fin.*

An acquæstus Conjugalis maneat communis?

Th. IX. Eadem hac distinctione satisfaciunt DD. quæstioni, *an acquæstus Conjugalis etiam eô tempore maneat communis*? Ita ut si maritus author sit dissidii, nihilominus uxor lucretur medietatem acquæstus facti à viro, & vicissim maritus dimidium recipiat ab uxore facti, si huic causa adscribatur. Conf. Joh. Garsias *de acquæst. Conjug. n.* 59. & Besold. *Vol. 5. Cons.* 260.

Cui committenda educatio liberorum?

Th. X. Paucis etiam inquiramus, *Cuinam Conjugum hoc casu committenda liberorum educatio*? Si gravius fuerit friguscułum, distinguerem inter partem nocentem & innocentem, huicque magis quàm illi committendam esse putarem, quia afflicto parcendum magis & dolendum, quàm nova addenda afflictio. Hoc a. sine dubio fieret, si delectatione, quam capiunt parentes ex suavi sobolis amplexu & blanditiis, privarentur. Præsertim cum & pars nocens eô ipsô sese indignum hâc educatione reddiderit, quin & ex tali nonnihil periculi apud eam subesse videatur. Quod tamen omne judicis inprimis arbitrio ad exactiorem personæ, aliarumque circumstantiarum requisitionem meritò commendandum.

Num liceat Conjugi ob frigusc. privare Conjug. Successf. aut Port. statut.

Th. XI. Diximus, non pauca incommoda frigusculum concomitari. Inter ea autem eminet & illud, quod uterque Conjugum sæpius amoris sui effectus coarctet, imò penitus tollat. *Quid si igitur auderet Conjux Conjugem excludere à Successione, Portionem statutariam ipsi adimendo vel saltim minuendo*? Resp. nec primum posse, quia justum permanet matrimonium. Andr. Kohl. *de Successf. Conjug. Part. 1. n.* 41. *& seq.* Carpz. *JPrud. For. P. 3. Const.* 26. *def.* 16. nec secundum aut tertium, quia itidem stante matrimonii vinculo testamento id efficere non est licitum. Magnif. D. Struv. *Ex.* 38. *th.* 40. & D. Stryk. *Tr. de success. ab intest. c. 5. artic. 3.* §. 7. Conf. Carpz. *JPr. Cons. l. 2. def.* 215. *it. JPr. For.*

p. 3.

p. 3. *C.* 26. *def.* 15. Berlich. ex parte Carpz. contradicentem *P.* 3. *Concl.* 36. *n.* 27.

Th. XII. Tandem & hoc meritò moveri poteſt dubium, *Num Conjuges friguſculo durante admittendi ſint ad S. Cœnam*? Diſtinguimus inter Conjugem reconciliationem appetentem & detrectantem. Ille ſalvâ conſcientiâ poteſt admitti, hic verò minimè, quia eô ipsô dum perſeverare vult in litigiis nec æqua reconciliationis remedia arripere, ſe Cœnâ Dominicâ indignum reddit, tamdiu donec reſipiſcat & bona conſcientia accedere posſit. Conf. Conſil. Theol. Wittemb. *Vol.* 4. *pag.* 56. Carpz. *JPr. Conſiſt. l.* 2. *def.* 288. *n.* 13.

An eo tempore admittendi ſint Conjuges ad S. Cœnam

Th. XIII. Ob tenerrimam affectionem, qua ſe mutuo proſequuntur Conjuges, non valet teſtimonium, ſi quod ſibi invicem perhibere vellent, per vulgata. Aſt Qu. *an etiam inſtante friguſculo ſit valiturum, quia ratio ceſſat, nimia ſcilicet affectio?* quod pro gradu friguſculi dicendum putamus, ut tamen arbitrio Judicis committatur, an ſemiplenè an minus quàm ſemiplenè probet.

Durante friguſc. admittitur Conjugis teſtimonium.

CAPUT V.

DE

REMEDIIS ET MODO PROCEDENDI IN CAUSA FRIGUSCULI.

Th. I.

SI inter Conjuges vel Sponſos friguſculum ortum fuerit, melius faciunt, ſi disſimulare id ſtudeant, ne aliis innoteſcat, neque invidi, utpote à quibus nec mendicus liber eſt, habeant, quod in ſinu gaudere posſint, inſuper, quantum posſibile, ſibi invicem condonent & humanæ imbecillitati multum tribuant, cum præſertim hac Chriſtiana charitas requirat, ut nimirum faciles ſimus ad ignoſcendum inimico, quin & iis benefaciamus qui nos oderunt. *Prov.* 25. *v.* 21. 22. *Matth.* 5. *v.* 44. Tolerent præſertim imbecillitatem eam, quæ corrigi nequit, quod non ſine laude feciſſe legitur Eliſab. Gonzaga uxor Guidonis Ubaldi, de qua latius D. PRÆSES *in Præſ. Dom. Illuſt. c.* 3. *poſ.* 10.

Quid potisſimum Conjugibus incumbat obſervare friguſculo nato.

Th. II.

Cavere debet iracundiam.

Th. II. Consulat etiam iracundiæ causam danti frigusculo maritus, monito *Athenodori* Philosophi, qui Augusto inter alias regulas dedit & hanc, ne si irâ obrueretur, quid ageret, antequam XXIV. literas græcas secum recitasset. Sic & cuidam aliquando consultum fuit, ut si famulum suum pedibus vellet conculcare, prius exuat calceos, siquidem interea remitteret ira. Probè observandum illud:

------ Ne frena animo permitte calenti,
Da spatium tenuemque moram mala cuncta ministrat
Impetus.

Imitetur potius viperam, alias nequissimum bestiæ genus, quæ ubi coeundi cupiditatem assumserit cum muræna maritima, & hanc vocatam ad conjugalem amplexum adventare senserit, evomit venenum; ita & maritus deponat tumorem cordis, asperitatem morum, si cum uxore conversari desiderat. Ambros. *l.* 5. *Hexaem. c.* 7. & Achill. *l.* 1. *Amor.* Insuper Cedro dignæ sunt leges, quibus observatis pacificè mariti cum suis vivant uxoribus ab Anton. de Gvevarr. *Horolog. Princ. l.* 2. *c.* 21. notatæ, Quas vid. ap. D. PRÆS. *in Præsid. Dom. Illust. c.* 4. *pos.* 9.

Quomodo sese gerat uxor erga maritum.

Th. III. Uxor vicissim sibi ab illatione injuriæ vel verbi injuriosi erga maritum temperet, nec rixis ulterioribus det occasionem, imò morositatem mariti toleret, neque semper *Echo* resonet in ædibus. Si maritus fuerit crudelis & imperiosus, humilitate erit vincendus; vociferabitur ille, hæc tacebit; responsum enim prudentum fœminarum est silentium, nec prius loquatur aut voluntatem suam declaret, quàm ubi quietô ille animo fuerit atque tranquillo. Si obstinatum eum animadverterit, ipsa cedet: memor illius, quod ut pulverem tormentarium lac extinguit, ita silentium fœminæ iracundiam viri sedet. Guazz. *l. cit.* Nihil conjuges inter quos jurgii aliquid aut discordiæ intercessit, ocyus faciliusque, aut gratius ad amicitiam revocat quàm blanda Vox & Venus; hæc est discordiæ sedatrix, Tiraquell. Propterea Veteres Mercu-

rium

rium juxta Venerem collocabant: quod voluptas nuptialis, ratione aptoque sermone maximè indigere videatur. Tiraqu. *p. 9. gl. 1. in 8. leg. Connub.*

Th. IV. Erumpente frigusculo, & vulgo innotescente privatim commonefaciat Conjuges & Sponsos *Confessionarius*, ut desistentes à discordia humaniter cohabitent; si verò ad Magistratum deveniat causa, hic non minus operam navabit, ut inter litigantes amicabilis compositio locum inveniat, quâ itidem neglectâ instituenda est actio coram Judice Ecclesiastico, tanquam competente, qui tamen præsertim ubi processus desertionis petitur, circumspectè & providè sese gerat. Carpz. *JPr. Eccl. l. 3. def. 58. n. 1. 2.* non autem actio injuriarum locum habet, ne fama scilicet mariti lædatur. *l. 2. rer. amot. l. 11. ff. de dolo.* nec processus ordinarius, sed summarius. vid. D. PRÆSES *in Diss. Inaug. de Judic. Ecclesiast. th. 27.* formulam libelli in hoc casu suppeditat D. Schwendendörffer *in Summ. Act. For. Expos. spec. c. 1. sect. 8.* sequentem:

Compositio amicabilis orto frigusculo prius tentanda, antequam procedatur ad agendum.

P. P. Saget Kläger / wie daß Beklagte / sein Eheweib / sich selbst von Ihm ohne eintzige Ursach gesondert: Und ob er wohl deshalben zureden / und daß Sie sich wieder zu Ihm halten solte / errinnern lassen / so ist doch in Gute nichts zu erlangen gewesen / dannenhero bittet Kläger Sie darzu anzuhalten / daß sie ihme hinwieder ehelich beyzuwohnen schuldig.

Th. V. Exceptiones à parte Rei sunt: *Sævitiæ, Suspicionis de adulterio; non præstiti Debiti Conjugalis; non Impletæ Conditionis* & aliæ, quæ ex supra dictis possunt desumi. Item exceptio *Intentionis seu Facti*, quæ ultima utiliter opponitur, quando v. g. abiit uxor & abfuit per aliquod tempus, maritusq; agit ad divortium ob malitiosam desertionem, quam hoc modo negat, etiamsi concedat, ut fiat divortium modò non sub nomine malitiosæ desertionis. Pro actore si fuerit pronunciandum, sententia est sequentis tenoris:

Contra Actorem quænam sint exceptiones?

In Sachen ꝛc. daß Beklagtin ihres Vorwendens ungeachtet Klägern hinwieder ehelich beyzuwohnen / dargegen er sie

mit nothdürfftigen Unterhalt zu versorgen/ und sonsten mit aller Bescheidenheit gegen sie sich zu verhalten schuldig.

Quando verò egerit actor ad divortium petendo: Daß zwischen Klägern und Beklagtin die vollzogene Ehe cassiret/ Kläger davon loßgezehlet/ Ihm auch als unschuldigen Theil anderweit zu verehelichen nachgelassen werden möchte/& allegatæ causæ ad separationem nõ sufficiunt, solet ita pronunciari: Daß die gesuchte Ehescheidung aus angeführten Ursachen nicht statt findet/es ist aber zuförderst beyden Theilen beweglichen zuzureden/ sich künfftig gegen einander also zu bezeugen/ wie es GOttes Ordnung und die Erbarkeit erfordert/ immittelst ist Beklagtin Klägern beyzuwohnen/er auch sie mit nothdürfftigen Unterhalt &c. *ut supra.*

Maritus limites sibi positos transiliens, quomodo punitur.

Th. VI. Maritus, qui limites castigationis excessit, arbitrariâ plectitur pœnâ. Carpz. *Pr. crim. p.* 1. *q.* 12. *n.* 51. cautionem præstare tenetur & concurrentibus aliis circumstantiis separationem cohabitationis mulier petere potest. Beust. *de spons. & matr. p.* 2. *c.* 9. Carpz. *l. cit.* ubi hoc præjudicium:

So wird H. R. solcher Begünstigung wegen/ wofern Er derselben geständig oder überführet/ 12. Tage lang mit Gefängniß gestraffet/ und ist nachmahls seinen Weibe gnugsame caution zu bestellen schuldig/ daß Er Ihr hinführo mit Vernunfft beywohnen wolle/ und Sie nichts thätliches von Ihm zu befahren/ daneben ihm untersaget wird/ von solchen übeln Beginnen abzustehen/ damit er nicht wiedrigen fals mit gebührender auch wohl einer Leibes-Straffe beleget werde/ und in Fall er gebührliche caution zu bestellen und aufzubringen nicht vermöchte/ oder aber das Weib über Vermahnen und Zureden damit nicht zu frieden seyn wolte/ würde Sie zu Bette und Tisch von ihm abgesondert/ und wäre Er nichts wenigers dem Weibe gebührenden Unterhalt zu reichen pflichtig/ in Verbleibung dessen würde Sie in die Güter/ ihres nothdürfftigen Unterhalts sich daraus zu erholen/ immittiret und darbey billich geschützet.

Quod si reconciliatio interveniat, cautione præstita marito mulierem cohabitare debere, commun. affirmant

mant DD. quamvis ex parte ab iis recedat Henr. Brouver. *d. jur. Connub. l. 2. c. 29. n. 19.*

Th. VII. Si mulier pœniteat, non habet maritus, quod reconciliationē repudiet, ſed eam recipere tenetur prout à Conſiſt. Suprem. Dreſd. reſponſum fuiſſe teſtatur Carpz. *l. 2. JPr. Conſiſt. tit. 12. def. 217.* Ob wohl aus der Zeugen Auſſage zu befinden/ daß des Pfarrers Weib ihren Ehemanne mehr/ denn er ihr zur Uneinigkeit Urſach gegeben. Dieweil ſie aber ihme derentwegen Abbitte thun und Beſſerung zuſagen/ Er aber ſolche nicht annehmen wollen/ und darbey unſers ernſten Zuredens ungeachtet beharret/ ſo wird ihm hiermit bey Verluſt ſeines Dienſtes auferleget/ ſein Weib mit ihrem Kinde hinwieder alſobalden zu ſich zu nehmen und mit nothdürfftigem Unterhalt zu verſorgen/ dargegen ſoll Sie ſich gegen ihm alles gebührlichen Gehorſams und Ehrerbietung zu bezeugen und der Haußhaltung treulich vorzuſtehen ſchuldig ſeyn ꝛc.

Mulierem pœnitentem recipiat maritus.

Th. VIII. In puncto ſponſaliorum, quando ob inimicitias una pars ſolutionem petit vel matrimonium conſummare detrectat; cauſæ verò non ſufficientes ſunt, ita ſolet pronunciari: Aus den Acten allenthalben ſo viel zubefinden/ daß Kläger das jenige ſo ihm zu beweiſen obgelegen und er ſich angemaſſet/ zur Nothdurfft erwieſen/ und iſt derogen/ Beklagten beſchehenen Einwendens ungeachtet / die Klägerin verſprochene Ehe durch Prieſterliche copulation und eheliche Beywohnung förderlichſt zu vollziehen ſchuldig/ in Verweigerung deſſen aber wird Sie durch Obrigkeitlichen Zwang darzu nicht unbillich angehalten. V. R. W.

Quomodo in ſponſaliorum puncto pronuncietur?

CAPUT IV. ET ULT.

DE
EXTREMIS FRIGUSCULI.
Th. I.

Ex definitione friguſculi ſupra tradita pateſcit conjugalem amorem ipsô exiſtente quidem remiſſiorem fieri, non tamen planè evaneſcere aut interitum pati. Inde colligo, extrema hujus eſſe aut *nullum* planè aut *nimium amorem*. Nullum videlicet intelligo,

Extrema ſunt friguſculi vel nullus amor.

go,

go; quando *v. g.* Conjux Conjugem interficere conatur uti legimus de Rege Ponti Mithridate, filio Clotharii Childerico, Clytemnestra uxore Agamemnonis, Semiramide, Rosimunda uxore regis Longobardorum Alboini & pluribus aliis; vel si quovis modô vitæ alterius struit insidias, quare etiam tali periculo præsente separatio concedi solet, quoad thorum & mensam *c.1. X. de divort.* nisi ubique securitas sufficiens præstetur à Conjuge struente insidias. *c. 13. in fin. c. 8. X. de restit. spol.* Carpz. *JPr. Consist. l. 2. d. 217. n. 1.* D. Richter. *Vol. 1. part. 5. Cons. 17. n. 19.* Anthon. Thessaur. *Decis. 130. n. 3.* Farin. *Op. Crim. p. 5. q. 143. n. 158.* An vero concedenda sit separatio, *si uxor mariti saltim bonis vel honori insidias struxerit?* quod singulariter notandum asserit D. Richter. *Vol. 1. p. 5. Cons. 17. n. 19.* judicio aliorum examinandum relinquo.

Th. II. Nullum deinde amorem agnosco si Conjuges vel sponsi capitalibus laborent inimicitiis, utpote ex quibus priori th. dicta oriri solent. Manifestè etiam distinguuntur à frigusculo, eò quod sufficientem præbeant caussam repudio & separationi Cohabitationis. Farin. *Op. Crim. p. 5. q. 143. n. 145.* Carpz. *l. 2. decis. 176. n. 5. &c.*

Vel amor nimius. Th. III Nimius amor consistit in excessu debiti conjugalis amoris & utplurimum æquè cum illô est vituperabilis, qualem non solùm Indorum præsertim in Regno *Cambajâ* degentium uxores post mortem mariti haud coactæ licet nonnunquam invitæ exhibere solent, dum in tumulo istius ad cineres se redigi patiuntur. vid. J. J. Saar in Ost-Indianischen funffzehen Jährigen Kriegs-Dienst. *fol. 105.* sed & alios sponte olim exhibuisse legimus: Uxor *Senecæ*, ut marito tàm mortis quàm vitæ esset comes, venas incidere jubet; *Arria* nocenti Pæto suo porrigit cultrum madentem proprio sanguine, *Annia* unum intrat cum marito sepulchrum & ibi vitam finit; *Dido*, cum *Æneam* amitteret oculis præ dolore se interficit, *Marcus Plautus* unà cum uxore mortua cremari maluit quàm sine ea diutius vivere. Hi sanè omninò sunt reprehendendi,

quum

quum mortem absque necessitate sponte oppetierint, & sic illud vindicarint, quod DEUS sibi solus reservavit. *Deut.* 32. 39. 1. *Sam.* 2. 6. *Sap.* 16. *v.* 13. add. Guil Grotius *Princ. Jur. Nat. c.* 7. §. 4. Molina *de J. & J. tom.* 4. *tr.* 3. *Disp.* 1. *n.* 2. & 3. Hugo Grotius *de Jure B. & P. l.* 2. *c.* 21. §. 11. *n.* 2. & *l.* 3. *c.* 20. §. 43. *n.* 2.

Th. IV. Miror exemplum amatoris cujusdam, qui eodem fermè momentô etiam osor nimius amasiæ extitit. Scilicet Nobilis aliquando Hispanus puellæ sui generis amore adeò arsit, ut nec propriæ vitæ istius causa parcere promiserit. Quam animi levitatem sic tentavit puella: Chirotecam nimirum ad pedes Leonis inclusi projicit, contendens, ut nobilis illam Leoni eripiat & sic promissi sui memor amoris edat signum. Juvenis sine mora in fossam descendit, Leoni Chirotecam eripiens attulit, sed simul insignem inflixit puellæ alapam & tantô postmodum eam prosecutus est odiô, quanto olim amore. *Exemplum Amatoris qui statim factus osor nimius.*

Tantùm de *Frigusculo* dixisse sufficiat. Interim B. L. haud succensebit brevitati & si quæ minùs accurata fuerint, limatiori judiciô complebit; Mihi quippe non tam animus fuit hanc materiam pro merito elaborare quam in qualicunque elaboratione vires periclitari.

COROLLARII LOCO

Casus ex *l. si merces* §. 4. *ff. loc. cond.*

Otto à B. & *Margaretha à S.* Conjuges omnia bona sua tam mobilia quam immobilia *D. Arnoldo E.* & *Ludovico Z.* donarunt ita tamen, ut ipsis donatarii ad dies vitæ præstarent alimenta & corpora defunctorum pro personarum conditione humanda curarent, quod etiam factum. Postea verò cùm anno 1647. Margarethæ defunctæ cognatus *Fridericus K.* Supremus Militum Præfectus totam hæreditatem peteret, in specie

etiam ciſtam Documentorum literariorum plenam, quam inter mobilia iſti acceperant, à Ludovici Z. defuncti filio primogenitô *Georgió* prætendit, & quia pro lubitu ipſi ſtatim non ſatisfactum, minatur ignem, quin & Georgio mortem, invadit hujus bona eademque ſpoliat &c. & ſic ab hoc ſolo degente in urbe N. (cum Arnoldi E. hæredes in urbe H. tanquam tutiori loco habitarent,) omnia poſtulavit eique ſoli multa dedit damna. Qu. ergò, Num Georgii Z. *Sorores* ac *Fratres*, nec non *Arnoldi E. hæredes* damnum perpeſſum pro rata reſtituere teneantur?

D. Arnoldi E. Hæredes *Negant,*

Quia factum hoc violentum pro caſu fortuito eſſet habendum, hic autem in nullo bonæ fidei judicio præſtandus *l. 6. C. de pignor. l. 4. C. de peric. tit. & Curat. l. 23. ff. de R. J.* & quod ipſi neque in dolo eſſent neque in culpa. Opponunt igitur exceptionem non competentis actionis.

Georg. Z. *Affirmat.*

Per *l. ſi merces 25. §. 4. ff. locat.* ubi dicitur: *Culpæ autem & illud annumeratur, ſi propter inimicitias ejus vicinus arbores exciderit.* & Carpz. *lib. 6. t. 10. Reſp. 107.* Si ab inimico alicujus incendium immiſſum atque per hoc vicinis damnum datum, tunc culpa ejus incendium exortum cenſetur, cujus ob inimicitias hoc factum.

Jam verò, quia ob inimicitias D. Arnoldi E. & Patris Ludovici Z. Georgius Z. tanta paſſus fuit damna, reliqui ad reſarciendum meritò tenentur. Ad quod Facultas Juridica Helmſtadienſes conſulta ita

Reſpondit,

Als Ihr wieder beykommende und mit Num. 1. 2. biß 144. bezeichnete Acta zuſamt euren Schreiben zugeſand und euch über die Frage (Ob nemlich Euer Geſchwi-

schwister und Herrn D. Arnold. E. Hæredes den von Obristen-Lieutenant N. Euch zugefügten Schaden pro rata tragen zu helffen und zu erstatten verbunden? des Rechten zu informiren gebeten. Demnach erkennen wir darauff nach fleißiger Erwegung vor Recht/ weil die von ermeldten Obristen-Lieutenant wieder euch getriebene Feindseligkeit und Verfolgung auch dahero euch zugestandener grosser Schade pro casu fortuito nicht zu achten/ und die Ursache der verübten Thätligkeit so wohl Herrn D. E. als eurem Vater S. beygemessen wird (deßwegen sie beyderseits das factum entschuldiget/ mit gemeldten Obristen-Lieutenant in Handlung sich eingelassen und so viel möglich/ in der Güte ferner Gewalt abgelehnet) So sind selbige Erben als consorten den Schaden insgemein über sich zu nehmen und dannenhero die E. Erben die Helffte des erlittenen Schadens Euch zu erstatten verbunden/ die andere Helffte aber von euch und euren Geschwistern zu tragen/ V. R. W.

F I N I S.

PRobat calorem quanta possit innatum
Frigus. *Calorem mentis* alta flammantis
Frigusculum hoc sat est probasse tædarum
Quod sistis orbi. Nescit indoles, tanto
Quæ gaudet igne gloriæ, atque virtutis
Hæres paternæ est, compati gelu pigrum:
Ex hoc calescet fama semper infracta.

quod
benè ominandi causa
f.

PRÆSES.

Nec

NEc sine sole suo lux, nec sine luce sua sol,
Nec sine laude sua Bremia sedulitas.
Jucundum nexum! quàm conjuravit amicè
Virtus, virtutis, gloria, fida comes.

Nobil. & Politissimo DN. AUTORI,
συνοίκῳ & Amico suo
æstimando f.

M. JO. GEORG. MULLERUS,
Jenens.

OBstupuit penitus simul ac frigúscula cæsa
Effervescenti pectore sensit Eris;
Torva supercilium tollens, *primordia jam nunc*
Cessant, quid lites post meditabor? ait.
En venus & memorem se jurat pronuba Juno,
Dum, Fautor, docto pollice sistis opus.
Sic astris juvat Astræam descendere terras,
Nobile sed nomen surgit ad astra Tuum!

DN. Contubernali ac amico suo
suavissimo gratulab.
apponebat

PETRUS JOHANNES Preusse/
Gvelpherb.

